

בתי המשפט

תפ"ח 02/1158

בבית המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו

על דרישת זו ניתן להחיל את "הילכת הצפויות", דהיינו: מודעותו של המسيיע לכך שהתנהגותו עשויה, קרוב לוודאי, להוות תרומה מסוימת למבצע העיקרי – שколה כנגד המטרה לסייע לו, גם אם הוא לא חף כלל ביצוע העבירה העיקרי (ראה גם דעת המיעוט של כבוד השופט י' אנגלרד בע"פ 4317/97 הניל בעניין פוליאקוב, בעמ' 320-323, ודעתו של כבוד השופט מ' אילן בע"פ 807/99 מדינת ישראל נ' עוזיאן, פ"ד נג' 5, בעמ' 747, בעמ' 758-757).

כאשר העבירה העיקרי היא תוצאתית, ונדרש בה יסוד נPsi של פזיות או כוונה מיוחדת – אין צורך להוכיח שגם המיסיע פעל מתוך פזיות או כוונה שכוו, או שהוא התכוון לכך שהמבצע העיקרי יגשים את מטרתו. כאשר מדובר בסיווע לרצת, פירוש הדבר הוא שאין צורך להוכיח שהמיסיע התכוון שהמבצע העיקרי ירצח את הקורבן, או אפילו שהוא חף בכך. המחשבה הפלילית של המיסיע אינה צריכה להיות זהה למחשבתו של העבירין העיקרי: די בכך שהמיסיע שם נגד עיניו את המטרה לסייע לעבירין העיקרי, יהיו מניעו של המיסיע אשר יהיו.

לענין דרגת הסתברות כי העבירין העיקרי יבצע את העבירה, חשוב לציין כי על פי ההלכה שנפסקה מפי כבוד הנשיא אי ברק בע"פ 320/99 הניל בעניין פלונית, די בכך שהמיסיע מודע לכך שהמבצע העיקרי עומד לבצע עבירה בעלת ייעוד מוחשי (עמ' 31-32 לפסק הדין). הדרישת למודעות בדרגת הסתברות קרובת לוודאי, נוגעת ליסוד המטרה, קרי: מודעותו של המיסיע לכך שהתנהגותו עשויה, קרוב לוודאי, לתרום לביצוע העבירה העיקרי; מודעות שכוו, שколה כנגד המטרה לסייע לעבירין העיקרי. כפי שאמר הנשיא העיקרי: "היסוד הנPsi של מטרה (יכדי') מכון איפוא כלפי פעולה הסיווע ולא כלפי פעולה של העבירין העיקרי" (עמ' 35).

בקשר זה מתעוררת השאלה متى נאמר כי לנאם הייתה "מודעות" לכך שהעבירין העיקרי עומד לבצע עבירה בעלת ייעוד מוחשי.

בתי המשפט

תפ"ח 02/1158

בבית המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו

ההלהכה היא כי "עכירות עיניים", המכונה אף "עיוורון מכובן", שקופה נגד מודעות לטיב המעשה ולקיום הנסיבות. ההלכה זו, מוצאת כיום את ביטויו **בסעיף 20(ג)(1)** לחוק העונשין, אשר קבוע כדלקמן:

"דוains אדם שחשד בדבר טיב ההתנהגות או בדבר אפשרות קיום הנסיבות
כמי שהיה מודע להט, אם נמנע מלברר".

(וראה: יי' קדמי, על הדין בפלילים, עדכו ווהלמה (1996), חלק ראשון, עמ' 37, וע"פ **3417/99 מרגלית הר-שפין ממדינת ישראל**, פ"ד נה(2) 735, עמ' 757-758).

בספרו הנ"ל של יי' קדמי נאמר, עמ' 37:

"א. סעיף 20(ג)(1) לתקון, מעגן בהוראה חוקה, את הכלל שלפיו: מקום שאדם 'חושד', בפועל, שטיב ההתנהגותו מביא אותה בגדירה של ההתנהגות אסורה או שיש אפשרות, מעשית, שמתיקיות הנסיבות הדרשות להרשותה, והוא נמנע מלברר את 'אמתותה' של החשד, רואים אותו כמי שהיה מודע לטיבת האמיתית של ההתנהגות ולקיומה של הנסיבה (אם מתרברר כי נתקינה בפועל)."

ב. גם כאן... נראה כי רמת החשד צריכה להיות לפחות 'רמה מסתברת', כאמור: כי סביר יותר שהחשד אמיתי מאשר שאין לו אחיזה".

ההלהכה בעניין זה מבוארת בספרו של פרופ' שי' פלר, יסודות בדיני עונשין (כרך א', תשמ"ד), עמ' 519, כפי שאף הינה אליה כבוד השופט מי' חסין בע"פ 3417/99 הנ"ל, עמ' 758, כאמור:

"מודעות לאפשרות קיום הנסיבה, בה תלות העבירה, מחייבת את האדם לבדוק, עובר לביצוע מעשונו, את המצב בכל הנוגע לאותה נסיבה, כדי להימנע ממנו, במקרה שקיים ה联系ה מטאוש".

בתי המשפט

תפ"ח 02/1158

בבית המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו

אם חרב החשד, לא עשה האדם כן, בין משום שבכל תנאי היה מנוי וגמר עמו לעשות את המעשה, ובין משום שהיה לו נוח יותר שלא לדעת או מכל שיקול אחר, פירוש הדבר שהשלים עם דבר קיומה של הנסיבה.

לכן, שcolaה התتعلמות המודעת מאפשרות הקיים של מערכת נסיבות נגד מושעת עצם קיומם זה; שהרי מערכת נסיבות זו עמדה נגד עיני האדם, אלא שלא טרח לבדוק את מצב הדברים כדי לבורם. אם מתרבר בדיעבד כי הנסיבות הרלוונטיות אכן התקיימו, שcolaה המודעת לאפשרות קיומן עקב החשד בכך, נגד המודעת עצם קיומן.

בספרו הניל של יי' קדמי, בעמ' 37, נאמר באשר לרמת החשד הדרישה לצורך יישום ההלכה בדבר "עכימת עיניים", כי לפניו תיקון תשנ"ד לחוק העונשין נעה ההלכה הפסוקה בין רמה "סבירה" לבין רמה "גבואה". בעין זה נאמר בספרו של פרופ' פלר, דיני עונשין, כרך א', עמ' 323, כדלקמן:

"אין לדעתנו כל יסוד לסתירה כי, מלבד רצינאליות החשד – הסובייקטיבית כמובן – או, ביתר דיוק, במקומות הרצינאליות שלו, צרייך החשד להיות גם בדרجة גבואה, עד כדי הסתברות קרובה לוודאי, או עד כדי העדר ספק של ממש בלבו של אדם בדבר אמיתותו...

לשם השתוות 'עכימת עיניים' למודעת, די במודעת לחשד רצינאלי בדבר אפשרות קיומן של הנסיבות ובהמנעות מלברר את הדבר לאשورو".

ובעמ' 524 נאמר:

"לסיום, די בהיות החשד מעוגן בנסיבות, כולם רצינאלים, כדי להגדיר את המעשה כמבצע תוך 'עכימת עיניים', אם, עובר למעשה, נמנע העושה מלבדוק את החשד ומלווה על מצב הדברים לאשورو. אין צורך במידה גבוהה של הסתברות אובייקטיבית של אמיתות החשד".

בתי המשפט

תפ"ח 1158/02

צ' המשפט המחויז בתל-אביב-יפו

חן לקיומה של "עכימת עיניים" העולה כדי מודעות הוא, כאמור לעיל, סובייקטיבי. זאת, בתי המשפט נהגים להיעזר לצורך קביעת רמת מודעותה הסובייקטיבית של שם גם בבדיקה האובייקטיבי של האדם הסביר (וראה: ע"פ 15/78 משה ביבס נ. מדינת ישראל, פ"ד לב(3) 64, בעמ' 83; ע"פ 5612/92 מדינת ישראל נ. בארי ואח', פ"ד מ"ח(1) 302, ע' 363; והשווה להחלטת מבחן האדם הסביר בנוגע למודעות הנאהם להסתברות גבולה פגיעה בבטחון המדינה: ע"פ 3116/99 יהודה גיל נ. מדינת ישראל, פ"ד נ"ד (4) 193, ע' 204).

1. מן ההלכות שפורטו לעיל, ובעיקר אלו שנפסקו בע"פ 320/99 הנ"ל בעניין פלונית, לה כי אדם אשר חושד כי חברו עומד לבצע עבירה מסוימת, אך נמנע מלברר את העניין, מסיע לחבבו לבצע את העבירה מותוק מודעות לכך שמשהו יסייע, קרוב לוודאי, ביצוע העבירה בידי חברו - אם תבוצע - נחשב כמסייע על פי סעיף 31 לחוק העונשין. תלכות אלו עליה כי אין צורך להוכיח שהמסייע צפה את ביצוע העבירה העיקרית אפשרות קרובה לוודאי: די בכך שהיא מודע לאפשרות ההגוניות, הסבירה והמשית של צווע העבירה העיקרית, וחיף לכך סייע לביצועה, מותוק מודעות לכך שהתנהוגות עשויה, רוב לוודאי, לסייע למבצע העיקרי. כמו כן אין צורך להוכיח שהמסייע חף ביצוע עבירה העיקרית, או כי فعل מותוק כוונה שהעבירה העיקרית תבוצע.

אולם, בע"פ 2/02 11131 הנ"ל בעניין יוסופוב נפסק מפי כב' השופט א. ריבלין כי הتبיעה ריכה להוכיח שהנאשם ידע שהתנהוגות עשויה לסייע, קרוב לוודאי, לביצוע עבירה רצח לידי העבריין העיקרי וכי: "על מנת שתחול הלכת הצפויות, יש להראות, כאמור, מודעותدرجא של קרוב לוודאי לאפשרות ביצוע העבירה..." (פסקה 19 לפסק הדין). דברים אלו אוננים בנסיבות מלאה שנאמרו בע"פ 99/99 הנ"ל בעניין פלונית, כאשר גם כב' השופט

יבילין אמר בע"פ 2/02 11131 הנ"ל בתחילת פסק הדין (פסקה 9), כי: "המודעות - הן לטיב התנהוגות המסויימת והן לנסיבתן של ביצוע העבירה העיקרית - יכול שתהיה מוחלפת בחשד באשר לטיבת המשיער של התנהוגות, ובמודעות לאפשרות התקיימות הנסיבת של ביצוע העבירה על ידי העבריין העיקרי, בהתאם להוראת סעיף 20(ג)(1) לחוק העונשין ("עכימת עיניים")."

בתי המשפט

תפ"ח 02/1158

בבית המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו

15. מן ההלכות דלעיל עולה כי לא נדרש הוכחה לכך שהנאשם היה מודע לכל פרט אפרטי העבירה שלביוצה הוא מסיע. עניין זה נאמרו בע"פ 02/11131 הנ"ל בעניין וסופוב, מפי כב' השופט א. ריבלין, דברים בעלי חשיבות לעניינו:

"בצד ציין בית המשפט קמא, כי מודעות לכך שהמבצע העיקרי עומד לבצע עבירה אין ממשעה מודעות לכל פרט מפרטי העבירה אותה הוא מתכוון (ראו למשל: ע"פ 93/2085 נג'אר נ' מדינת ישראל, פ"ד נא(4) 221, 239). ענייננו, המערערת ידעה כי Ziid, אליו התלוותה, נושא עימיו חומר נפץ, כי הוא ביצע כבר פיגוע בעבר, וכי הוא מבקש לנוקם את מות אחיו, אשר נהרג בפועלה של כוחות הביטחון. בית המשפט קמא התרשם מעדותה של המערערת, כי זו הבינה היבש ש Ziid עומד לבצע פיגוע בעיר תל אביב. אין חשיבות, בהקשר זה, לשאלת אם ידעה באיזה מקום מדויק מתכוון הוא להניח את חומר הנפץ".

עוד נפסק מפי כב' השופט ריבלין באותו עניין:

"אכן, כפי שכבר ציינו, אין המסיע נדרש להיות מודע לכל הפרטים של העבירה אותה עומד לבצע המבצע העיקרי. יחד עם זאת, עליו להיות מודע, בעת שהוא מגיש את הסיווע למבצע העיקרי, לכך שקייםת אפשרות כי פעולה תסייע למבצע העבירה היה "ייעוד מוחשי" (ראו גם: ע"פ 426/67 בاري נ' מדינת ישראל, פ"ד כב(1) 477, 482-481; ע"פ 5544/91 מויאל נ' מדינת ישראל (לא פורסם). אין די בידיעה על נוכחות ערטילאית והיפוטטיות של המבצע לבצע עבירה, כדי להפוך אדם למסיע.

יתכן אמן, כפי שכבר ציינו, כי המודעות לקיום הנסיבה שביסודו העובדתי – כלומר מודעות לכך שהמבצע העיקרי עומד לבצע עבירה – תחולף במידעות לאפשרות שהוא עומד לבצע עבירה.

בתי המשפט

תפ"ח 20/1158

בית המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו

אך על מנת שנאמר כי המسيיע "עכס את עיניו" עליו להשתכנע כי התקיים, בפועל, חשד רצינאי-סובייקטיבי בעניין רוחו של המיסיע, לפיו עומדת להתבצע עבירה (ש"ז פלר בספרו הנ"ל (פרק א') 521-524, (530).

זאת ועוד, על המיסיע להיות עד לאפשרות שהעבירה תבוצע, בעת שהוא מושיט את הסיווע. אם סבור המיסיע, בעת שהוא מבצע את הפעולות העולות לכדי סיווע, כי לא מתאפשרת עוד אפשרות ממשית שהמבצע העיקרי עומד לבצע את העבירה, הרי שאין לראות בו מיסיע – אף אם העירץ, בשלב קודם, כי התקיימה אפשרות שכזו".

בעניין הדרישה למודעות לגבי כוונת המבצע העיקרי לבצע עבירה עלת יעד מוחשי, פסק בכ' השופט מ. לנדיי (כתוארו אז) בע"פ 67/426 יוסף בארי ואח' נ' מדינת ישראל, פד"י כב (1) 477, בעמ' 481, כי כאשר הסיווע מותבطة באספקת כלי לביצוע העבירה, כגון רכב או נשק – די בכך שהמיסיע מספק את הכלי使之 מש לביצוע העבירה למטרת ביצוע עבירה מאותו סוג שבוצע, ולאו דווקא אותה עבירה ממש. בכ' השופט לנדיי אמר שהלכה זו, הנסמכת על פסיקה אנגלית, תחול "לפחות לגבי אותן מקרים, בהם משאייר המיסיע 'שיקול דעת' לעבריין העיקרי, לבחירת שעת ה联系方式 ומקום הקשר להגשמת הכוונה הפלילית המשותפת לשניהם".

כך פסק בכ' השופט לנדיי, ב מקרה הנ"ל, כי אילו הוכח שהמעורע (אשר זוכה לבסוף) מסר את מכוונתו למבצע העיקרי של מעשה השוד על מנת להקל על הסתלקותו ממקום הפשע – לא היה צריך להוכיח שהוא התכוון דווקא לשוד התירוע שנשדדה לבסוף.

157. הדרישה למודעות הנאשס לקיומה של עבירה ספציפית עלת יעד מוחשי, מרככת גס על ידי "הכל בדבר כוונה מועברת", המוצא את ביטויו בסעיף 20(ג)(2) לחוק העונשין, התשל"ז-1977.

בתי המשפט

תפ"ח 02/1158

בבית המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו

סעיף זה קובע לגבי הכוונה הפלילית כי: "אין נפקה מינה אם נעשה מעשה באדם אחר או בנכס אחר, מזה שלגביו אמרו היה המעשה להיעשות" (וראה: י. קדמי, על הדין בפלילים – עדכון והשלמה, מהדי 1966, חלק ראשון, עמ' 38). על יסוד כלל זה נפסק עוד לפני שחוקק סעיף 20(ג)(2) לחוק בשנת תשנ"ד, כי: "המתכוון לרצוח את זה והריג את זה, דינו דין רצח" (ע"פ 72/406 **שניר נ' מדינת ישראל**, פ"ד י' ח(1) 234, בעמ' 607; ע"פ 243-242; ע"פ 388 **אברהם נ' מדינת ישראל**, פ"ד י' לא(1) 601, בעמ' 607; ע"פ 6059/92 **шибאנס נ' מדינת ישראל**, תק-על 97(1) 848). כפי שאמר כב' השופט ח. כהן בעניין **שניר הנ"ל**: "אין רואים כוונה פלילית כailo מכוונת היא לאדם מסוים דזוקא". זהו אף הכלל במשפט האנגלי, כפי שציין כב' השופט ח. כהן.

ג. עבירות השידול והאבחנה בין מבצע בצוותא למשדל

158. סעיף 34ד. לחוק העונשין, תשל"ז-1977 קובע:

"מלבד אם נאמר בחיקוק או משתמש ממנו אחרת, כל דין החל על הביצוע העיקרי של העבירה המושלמת חל גם על ניסיון, שידול, ניסיון לשידול או סיוע, לאותה עבירה".

מכאן נובע כי חבותו של המשדל היא כחובתו של המבצע העיקרי, שכן המשדל נחשב כשותף ראשי של המבצע בצוותא – שלא כמו המשיע הנחשב כשותף שני – בשל תרומתו המהותית להתרחשות העבירה, המתבטאת בכך שהוא מביא אדם אחר לידי ביצוע עבירה (ראה: דברי כב' הנשיה א. ברק בע"פ 2796/95 הנ"ל בעניין **פלוניים**, עמ' 404, אשר מתייחס אל המשדל, חرف הדברים הללו, كالשותף עקיף", ודברי כב' השופט ד. ביניש בע"פ 8464/99 **אביגדור אסקין נ' מדינת ישראל**, פ"ד נה(2) 65, בעמ' 82-83, למול דברי כב' השופט מ. חשי בעניין **פלוניים** הנ"ל, בעמ' 416, המסתיג מן הביטוי "שותף עקיף", שכן לדעתו תרומתו של משדל הינה תרומה ישירה, ממש כתרומתו של המבצע העיקרי).

בתי המשפט

תפ"ח 02/1158

בבית המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו

ההוראה הכלולה בסעיף 34. לחוק העונשין, נגורת מן התייחסות אל המשדר כאלו שותף ראשי לביצוע העבירה: لكن נקבע בהוראה זו, דבר שהודגש אף בפסקה, כי עונשו של המשדר זהה לעונשו של המבצע העיקרי (ראה: ע"פ 2796/95 הנ"ל בעניין פלוניים, בעמ' 401-402, ע"פ 8469/99 הנ"ל בעניין אסקין, בעמ' 82; דנ"פ 1294/96 הנ"ל בעניין מושלים, בעמ' 415; ע"פ 402). (43-42).

159. בע"פ 2796/95 הנ"ל בעניין פלוניים, הבהיר כב' הנשיא א. ברק (בעמ' 404) את אחריותו של המשדר לביצוע העבירה ומהותה, כאמור:

"תרומתו של המשדר מתבطة בכך שהוא הביא את המבצע לידי קבלת החלטה לבצע את העבירה (ראה פlr, בספרו הנ"ל (8), בעמ' 228). הוא זה שהשפיע על המבצע – אם המבצע העצמי (או העיקרי) ואם המבצע בצוותא – והביא לידי כך שהtagבשה בו ההחלטה לבצע העבירה, ועשה צעדים להגשמה (בגדרי ניסיון או ביצוע מושלים). הוא 'האב הרוחני של העבירה' (מ. גור אריה "הצעת חוק העונשין (חלק מקדמי וחלק כללי), התשנ"ב-1992" (13), בעמ' 46). אכן, החבלה מבקשת להגן על עצמה לא רק כלפי מי שמבצע עבירה – אם מבצע עצמי ואם מבצע בצוותא – אלא גם כלפי חוג רחב יותר של אנשים המביאים לידי כך שאחרים מבצעים עבירות..."

'קירבתו' של המשדר מתבطة בכך שהוא זה שנטע בלב העבריין העיקרי את המחשבה הפלילית לביצוע עבירה. הוא 'המבצע האינטלקטואלי' – 'auteur intellectuel' של העבירה' (ראה פlr, בספרו הנ"ל (8), בעמ' 225-226). הוא זה שהביא לידי כך שאצל המבצע נתגבע הרעיון לבצע את העבירה – אם בכך שהוא נתע בו את הרעיון מראש, ואם על ידי כך שהטה את הCAF במקום בו המבצע היסס'.

בתי המשפט

תפ"ח 1158/02

בבית המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו

כב' השופט מ. חשיין פסק בעניין פלוניים הנ"ל בעמ' 415, כי פעלותו של המשדל מتابטאת בעירה בכך שבו גורם לו לבצע עבירה, אשר לו לא המשדל אפשר שלא הייתה מותבצעת כלל.

דברים אלו מובילים לשאלת קשר הסיבתי הנדרש בין השידול לבין ביצוע העבירה בידי המשדל. כב' הנשיא ברק פסק, בקטע המציג עיל, כי המשדל הוא זה שהשפיע על המבצע להחליט לבצע את העבירה, בין אם נטע בראשו את הרעיון, ובין אם הטה את הCPF במקומות בו המבצע היסס (עמ' 404).

בע"פ 99/8469 הנ"ל בעניין אסקין, פסקה כב' השופטת ד. בינייש (בעמ' 78-79), לגבי מהות השידול ודרישת הקשר הסיבתי, כי: "העיקר הוא כי התנהגות המשדל תהא בעלת אפקטיביות פוטנציאלית העשויה להשפיע על המשדול לבצע את העבירה נשוא השידול, כך שמתקיים קשר סיבתי בין התנהגות המשדל להחלטה ביצוע העבירה". ואולם – הוסיפה כב' השופטת בינייש (בעמ' 79):

"במסגרת יסודות השידול, אין זה הכרחי, ואף אין זה מספיק, כי היוזמה או הרעיון לביצוע העבירה יהיו של 'המשדול'. הרכיב הנסיבתי בעבירות השידול – קיומו של אחר ('משודל') הטוען הנעה מנטלית לצורך קבלת החלטה לבצע את העבירה – עשוי להתקיים גם במצבים שבהם הרעיון העברייני עלה לראשונה במחשבתו של 'המשודל', אך טרם גובשה אצלו החלטה לבצע. במקרה, אם התנהגות המשדל הביאה להחלטתו הסופית של 'המשודל' לבצע את העבירה, הרי נתקיים היסוד העובדתי הנדרש בעבירות השידול".

160. לעניין היסוד הנפשי של עבירות השידול פסקה כב' השופטת ד. בינייש בע"פ 99/8469

הנ"ל בעניין אסקין, בעמ' 81:

בתי המשפט

תפ"ח 02/1158

ית המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו

"ככל, לצורך התקיימות היישוב הנפשי במסגרת פעולת השידול יש להוכיח התקיימותן של שתי דרישות: ראשית, על המשדר להיות מודע לכך שיש בהתנהגותו כדי להביא את האחר (ה'משודל') לידי ביצוע העבירה נושא השידול. דרישת זו עניינה מודעות לטיב התתנהגות המשדר וכן מודעות לקיומו של אחר הזוקק להנעה מנטלית על מנת לבצע את העבירה נושא השידול. שנית, על המשדר להתכוון להביא את המשודל לידי ביצוע העבירה יעד השידול. לשון אחר, השידול צריך להיות מלאה בשאייה - מטרה - מצד המשדר כי העבירה נושא השידול אכן תבוצע, על כל יסודותיה, על ידי ה'משודל' (ראו פלר בספרו הנ"ל כרך ב) (18), בעמ' 234)".

161. בפסקה הנוגעת לאחריותו של משדר – להבדיל מן הפסקה הנוגעת לאחריותו של מיסיע – לא צוין שהשידול צריך להתייחס לעבירה מסוימת בעלת ייעוד מוחשי, אולם משומש שהדבר ברור מליו. אך דרישת זו מוגנית ביסודות עבירת השידול, ומתבקשת מכך וחומר בעניינו של המשדר, שעונשו זהה לעונשו של המבצע העיקרי (לעומת המסייע שעונשו הוא מחצית מעונשו של המבצע העיקרי). לצורך הוכחת עבירת השידול יש להראות קשר סיבתי בין השידול לבין ביצוע העבירה העיקרי בידי המשודל, ואך מטרה ושאייה מצד המשדר שהעבירה אכן תבוצע. כל אלו מחייבים שהשידול יתייחס לעבירה ספציפית בעלת ייעוד מוחשי, כפי שנפסק אף לגבי עבירת הסיום. וכך נאמר בספרו של שי' פלר, יסודות בדיני עונשין, תשמ"ז – 1987, כרך ב' בעמ' 226:

"ראוי להבהיר מראש כי מושג השידול, כצורת שותפות לדבר עבירה, הוא בעל משמעות שאינה תמיד הולמת את המשמעות הרגילה של מطبع לשון זה. הדבר במשמעות הנוטנת ביטוי ליחס בין פרט לפרט, משדר למשודל, ולא גם ליחס בין פרט לבין קהל מקום שהפרט מסית, מדיח, מטאיס, קהיל מסויים או קהל בלתי מוגדר, ללא הבדל הזרחות הפרטית של הנמנאים על אותו קהל, לבצע עבירה פלילית.

בתי המשפט

תפ"ח 20/1158

בית המשפט המחויז בתל-אביב-יפו

פעולות כאלה עשויות להצמיח עבירות ספכניות, ואףלו משתמשים בו בתבה "שדל" לשם הגדרתן, אין זה אותו "שידול", כזרה של שותפות לדבר עבירה, בו נדון בהמשך".

עם זאת, כפי שນפסק לגבי סיוע, אין צורך להוכיח שהמשדל היה מודע לכל פרט מפרטיו העבירה נשוא השידול, וכי בכך שהוא שידל את המבצע לעבירה מאותו סוג של העבירה שבוצעה לבסוף (ראה סעיף 156 לעיל). זאת ועוד, גם לענין השידול, כמובן, חל הכלל בדבר כוונה מועברת: אין נפקה מינה שהעבירה נשוא השידול נעשתה לבסוף לגבי אדם אחר.

כלו של דבר: לא ניתן להרשיע אדם בעבירה שידול כללית לביצוע מעשי רצח, כאשר הוא קורא לביצוע פיגועים כנגד ישראל; לכך קיימת העבירה של הסתה לאלימות או לטרור (סעיף 144-2). חוק העונשין, התשל"ז-1977). כך גם לא ניתן להרשיע אדם ביצוע עבירות של סיוע למשyi רצח, כאשר הוא מספק כספים או אמצעי לחימה לשם ביצוע עבירות שוניות שאינן מסוימות. לכך קיימת העבירה של מתן אמצעים לביצוע פשע לפי סעיף 498 לחוק העונשין, התשל"ז-1977, שחוקקה במיוחד על מנת להתמודד עם מעצים בהם לא ניתן להוכיח ידיעה ודאית של מוסר האמצעים על כוונת מקבלם לביצוע עבירה מסוימת, באופן שלא ניתן לראות בו מסייע (ראה דברי הסביר להצעת חוק לתיקון פקודת החקון הפלילי (מס' 36), תשל"ג-1972, ה"ח תשל"ג 1021, בעמ' 20).

162. אשר לכו המבחן בין משדל לבין מבצע בצוותא, פסק כי הנשייה א. ברק בע"פ 2796/95 הניל בענין פלוניים בעמ' 406, כי: "תרומותו של המשדל היא בכך שהוא גרם לייצרת היסוד הנפשי של המבצעים", וכי: "כל שהשידול של המשדל אינטנסיבי יותר וככל שמתלוות אליו לא רק פעולות במישור הנפשי אלא גם פעולות במישור העובדתי, כך מבצע בצוותא ולא רק כמשדל, בשל זריקת רימון לעבר ערבים, אף שהוא סרב להציג פועלה עצמה, משום שנפסק כי הוא השותף בתכנון העבירה, והיה 'ראש וראשון לכולם' (עמ' 408-409).

בתי המשפט

תפ"ח 02/1158/1

ג' המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו

על אבחנה בין מסיע לבין משלל, אמר כב' הנשיא ברק (בעמ' 406), כי כאשר הסיווע "רווחני" – עשוי המשיע להפוך למשלל: "קו הגבול עובר באבחנה בין עזרה למי שכבר עצמו מחשבה פלילית (המסיע) לבין תרומה לגיבוש עצם המחשבה הפלילית שלד)".

UFF 96/1294 הנ"ל בעניין מושלט, פסק כב' השופט י. קדמי (בעמ' 63) :

"כאמור, אחריותו של המבצע בנסיבות נועצה – כאמור בסעיף 29 לחוק העונשין – 'בהתפקיד' – ביצוע של עבירה תוך 'עשיות מעשים' לביצוע... ובהיעדרו של 'מעשה השתתפות' – כאמור – אין בסיס לאחריות בתור שכזה... לעומת זאת, אחריותו של 'משלל' לביצוע של עבירה על-ידי אחר נועצה בעשיות 'מעשה-של-%;">sidol', מן המעשים המפורטים בסעיף 30 לחוק העונשין. מעשה כזה אינו מהו 'מעשה-של-השתתפות' ביצוע, אלא מותיר את העושה 'מחוץ' למסגרת הביצוע".

מי 99 אמר כב' השופט י. קדמי :

"עינית, המבחן בין המשלל לבין המבצע בנסיבות נועץ בכך שתורומתו של המשלל לביצועה של העבירה היא ביצירת היסוד הנפשי' הדרוש לביצוע העבירה אצל המשולל, שהוא המבצע העיקרי; בעוד שטורומתו של המבצע בנסיבות היא, עיקורה, במישור ההתנהגות של הביצוע, שהרי נדרשת ממנו 'השתתפות' תוך עשיית מעשים לביצועה של העבירה (ראה בעניין זה פלר בספרו הנ"ל (פרק ב) [20], בעמ' 196, 228). ואילו מן היבט המעשי, קו הגבול בין המשלל למבצע בנסיבות מתח בין מי 'משתתף' ביצוע – דהיינו נמנה על הגרעין הפנימי של המבצעים – לבין מי 'מעורב' ביצוע בלבד, דהיינו מצוי מחוץ למעגל הפנימי של המבצעים".

בתי המשפט

תפ"ח 02/1158

ת המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו

אחריותו של מנהיג חבורה עבריינית מבצע בצוותא או כמשדר

163. לעניין קביעת אחריותו של נאש מבצע בצוותא או כמשדר, העניקו בתי המשפט משקל מכריע לעובdet היותו של הנאש מנהיג החבורה העבריינית שביצעה את העבירה העיקרית. בע"פ 2796/95 הניל בעניין פלוני הורשע הקטין ט. מבצע בצוותא, ולא רק כמשדר, אלא שה策ר לביצוע עבירות הרצח עצמה, משומש שהשתתף בתכנון והיה מנהיג החבורה, ובלשונו של כבי הנשיא א. ברק "ראש וראשון לכולם".

בע"פ 8469/99 הניל בעניין אסקי, הורשע הנאש כמשדר לביצוע עבירות של חיטה וכניות ללא רשות למקום פולחן או קבורה, שבוצעו על ידי אדם שהוא כפוף לנאש וסר ל谋תו; בית המשפט הדגיש את היותו של הנאש "מנהל ומוביל", וכן את העובדה שהנאש היה זה שנתן את "הסכםתו ואישורו" לביצוע העבירות, וקיבל דיווח לאחר השלמת הביצוע (עמ' 84, 81-77, 90-91). עם זאת, יש לציין כי הנאש באותו מקרה נטל חלק בתכנון העבירה, וסייע בכספי לביצועה. בנסיבות אלו, העירה כבי השופט ד. בינייש, אגב אורחא, כי ניתן שהיota מקום להרשיית מבצע בצוותא, ולא רק כמשדר, באומרה (בעמ' 84):

"אף לו היוו אומרים כי עיקר 'תרומתו' של המערער לביצוע העבירה היה במתן אישורו' לתוכנית העבריינית ולמיושה, הרי שבנסיבות מיוחדות מיהדות אפשר ש'הסכם' לביצוע תהוו השתתפות 'בביצוע עבירה תוך עשיית מעשים לביצועה', כאמור בסעיף 29 לחוק העונשין".

בדבירה אלו הפנתה כבי השופט בינייש לדברי כבי השופט ד. קדמי בע"פ 5589/98 ביסאן סולטאנו ג. מדינת ישראל, תק-על (99(3) 98, פסקה 9. באותו עניין הורשע המערער בעבירות רצח בכוונת תחיליה, אשר הוכת שנתן את הסכםתו ואישורו לביצוע הרצח, ושלח את המבצע העיקרי להוציא לפועל את הרצח, ואף הנחה אותו לנבי שיטת הביצוע.

בתי המשפט

תפ"ח 1158/02

ת המשפט המחויז בתל-אביב-יפו

וופט קדמי הדגיש שלולה הסכמתו של המערער לא היה הרצת מתבצע, ולכן אישור לבצע את הרצת היה מושול "לירית ההזקה המשלחת ספורטאי למרוז", והיא לה כדי "מעשה של השתתפות בbijoux העבירה". لكن הורשע המערער מבצע בצוותא לא כמשפט, ובית המשפט הדגיש כי הוא היה מצוי "במעגל הפנימי של הביצוע", וכי היה לו תפקיד בbijoux, והיה "המוח של החבורה", בעוד שמשפט מצוי מחוץ למעגל פנימי של הביצוע.

כבי השופט קדמי הוסיף ואמר כי בנסיבות המתוירות לעיל, כאשר המערער נתן "אור ירוק לרצח" וההנחיות אופרטיביות בדבר דרך הביצוע, היה בהתנהנותו לפחות "מגה גוזה של שידול על דרך העיזוז". גם בע"פ 8469/99 הנ"ל בעניין אסקין, נפסק כי די היה בכך שהמעערער אישר את ביצוע ההצעה, בהיותו המנהיג והמוביל, כדי להגעה למסקנה שהיא במתן אישור זה משומס עידוד למבצע העיקרי להוציא את רעינו ההצעה מן הכוח אל הפועל (בעמ' 93).

164. שאלת אחריותו של מנהיג קבוצת ערביים, אשר איננו משתתף באופן פיזי בbijoux העבירה בידי אלו הסרים למרוזו, התעוררה במלוא חריפותה בדי"פ 1294/96 הנ"ל בעניין משולם. בית המשפט פסק בדעת רוב של ששה שופטים, כי רב-ערביים אשר מנהיג קבוצת ערביים המבצעת עבירות בשליחותו ועל-פי תכנונו והנחיותיו, איננו רק משדר: הוא נחשב כמבצע בצוותא בשל השליטה המלאה שיש לו על ביצוע העבירה ועל מבצעיה. כבי השופטת ד. דורנר סקרה בדעת מיעוט כי יש לראות באמון שזכה משדר בלבד בלבד: (ג) דעה אחרת, לפיה יש לראות במנהיג ארגון פשע כ"מבצע באמצעות אחר" לפי סעיף 29 לחוק העונשין, מובעת במאמריהם של מ. קרמניצר "המבצע בדיוני העונשין קווים לדמותו", פליליים-א' (תש"נ-1990) 65, בעמ' 72, ומ. גור-אריה, "צדדים לעבירה-תיקו" 39 לחקוק העונשין בבחן הפסיקה", מוגמות בפליליים, עמ' 83. במאמרו של פרופ' קרמניצר נאמר בעמ' 72:

בתי המשפט

תפ"ח 20/1158

שפט המחויז בתל-אביב-יפו

דומה כי לא צריך להזכיר מילאים על כך שהמושגים הרגילים של השתתפות עקיפה (סיווע ושידול) אינם הולמים תופעות עברייניות, כגון פשעי מלחמה. פשעים המתבצעים על ידי מדינה פושעת (פשעי הנאצים) או על ידי ארגון פשע ("המאפיה"). מי שנמצא במצב שליטה במערכת זו (ולא רק ראש היררכיה) הנוטן פקודה להמית אדם, איננו סתם משל או מסיע לרצח כאשר פקודתו מתבצעת. האופי המזוהה של מעשהו מתבטא בכך שבעת מתן הפקודה הוא יכול לסמוד על כך שהוא ראתו תבוצע, מבלי שיהיה עליו להכיר את המבצע הפיזי. הוא יודע שם אחד הארגונים הבאים בחשבונו לביצוע לא מלא את המשימה. יבוא אחר במקומו, והעיקר – המשימה תבוצע.

המבצע היישר שולט אמנים על המעשה (הוא מבצע במו-ידיו את המעשה, מתיוזם היסוד הנפשי הנדרש, ולא כפיה), ואולם מבחינתו של נתן ההוראה הוא נתפס לגמרי אחרת – כפיגורה אונומית וניתנת להחלפה, כבורג או גלגל בתוך מגננון הפעולה של הארגון הנתון בידו של נתן ההוראה. הפוניביליות של המבצע היישר הופכת את השליט בארגון למבצע באמצעות אחר".

ן

16. בדנ"פ 1294/96 הניל בעניין משולם, פסק כב' השופט א. מצא כי: "יש לראות במשתתף כזה – שבידו שליטה מלאה על הביצוע ועשויותיו כוללת לא רק פעולות שידול והכנה, אלא גם החלטות העבריאניות הפליליות ופיקוח על פעילותם – מבצע בצוותא לכל דבר" (עמ' 27). הוא הדגיש כי נוכחות בזירת העבירה אינה יסוד חיוני להיותו של אדק מבצע בצוותא, ואמר (בעמ' 30):

"בנסיבות המשפטית החדשה, התניות האחריות היישרה בנסיבות, פרושה ש'סנדקים' ומנהגי קבוצות עבריאנים, המשלחים לזרת הביצוע את 'דgi הרק' הסרים למרותם, בעוד הם מנהגים את הפעולות הפלילית מרוחק, יראו לא מבצעים בצוותא אלא רק כמשדרים. ואפשרות זו, שבודאי אינה שkeit את הדין הרצוי, איננה מתחייבת אף מן הדין המצווי".

בתי המשפט

תפ"ח 02/1158

המשפט המחווי בתל-אביב-יפו

שופט א. מצא הדגש לעניין השליטה של המנהיג באנשיו, את העובדה שהנאשם יכול להורות לאנשיו לחדר מbijouterie העברית (עמ' 32, וראה גם דברי כב' השופט קדמי בענין

הנשיא ברק הטרף לדעתו של כב' השופט א. מצא, אך הדגש גם את העובד נאשם באותו מקרה היה נכון בזירת ביצוע העברית עד למעצמו. ובאותה עת הנייע את כנית העבריה (עמ' 55). כב' הנשיא ברק פסק (בעמ' 51):

"עמדו של מושלים אינו אפשר לראות בו משלל בלבד. מושלים הוא וראש הקבוצה. הוא המנהיג. הוא תכנן את המבצע. זהו מבצע שלו. הוא אינו בעל רעיון עברייני; הוא אינו רק 'אב רוחני' של העבריה. הוא אינו אדם חיצוני המבקש כי מישחו אחר יבצע עבריה. הוא בעל תרומה פנימית לביצוע העברייני... בידו של מושלים, בראש הקבוצה, השליטה האפקטיבית על הארווע העברייני, ואצלנו המחשבה הפלילית הנדרשת לגיבוש אחריותו כמבצע בצוותא".

כב' השופט מ. חסין פסק (בעמ' 55) אף הוא כי: "רב-הבריניים פלוני, היוזם, המתכנן, קבוע מшибמות והשולח את 'חיליו' לביצוע העבריה" – נחשב כמבצע בצוותא הגם שאין נוכח בזירת ביצוע העבריה. הוא הוסיף כי אדם שכזה, שהוא "הרוח הרעה בכל מעשה העבריינות" אינו יכול להחשב כמשל בלבד בלבד, שאחריותו תהיה פחותה מאחריותו של המבצע בצוותא. וכך אמר כב' השופט חסין (בעמ' 59):

"נדע מכאן, כי בסוגנו את רב-הבריניים כמשל – להבדילו מבצע-צוותא – כמו הפתחנו באחריותו והקלנו עימיו. 'חילו' שלח רב-הבריניים לביצוע מעשה פשוט, אלה יישאו באחריות מלאה לעבריה שונה ונוספת שביצעו. ואילו הוא – הרב-מוח והמנהיג העליון – ישא באחריות פחותה, אף כש' אדם מן היישוב יכול להיות מודע לאפשרות עשויתה' של אותה עבריה שונה ונוספת. מסקנה זו תמורה ומזהה ויקשה עלי לקבלה".

בתי המשפט

תפ"ח 20/1158

ית המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו

וז אמר כב' השופט חסין (בעמ' 59):

"הנקבל כי הרוב-מוח יתא יותר ל'חיליו' עשי-דברו? אכן, אם הרוב-מוח אכן רב-מוח הוא – שבלעדי לא יכול תמן-השותפות-לעבירה להניע את זרעותיו – קשה علينا לקבל כי אחראיתו תהא פחותה מאחריות המבצע בצוותא. רוחו הרעה של המנהיג שורה על כל המבצע העברייני, מוחו מילא את הקפוץ מפעיל-העבירה קודם תחילתה, ולעת עשייתה של העבירה הוא 'נמצא' עם העבריינים מבצע – בצוותא עימם. הוא ימשיך ו'ימצא' בינוותם עד אם יעשה מעשה גלוי לעין למניעת העבירה, לא פחות".

כב' השופט חסין נימק מסקנה זו גם באנלוגיה שהקיש מסעיף 92(ג) לחוק העונשין. בראותו את המנהיג המשלח את "חיליו" לביצוע העבירה בمعنى "מבצע באמצעות אחר" ובאומרו: "'חילים' ישמעו להוראות מנהיגים עד שיבטלו את רצונם לחולוין מפני רצונו" (בעמ' 50). לנבי הנאשס באותו מקרה, הדגיש כב' השופט חסין כי: "אחריותו נגזרת מותן תכנון וביצוע 'המרד' קודם מעצרו – תכנון וביצוע של מנהיג – ואוותה אחראיות נמשכה והלכה גם לאחר מעצרו וככל-עד לא עשה גלוי לעין לעזרו את העגלה המתדרדרת במדרוון" (עמ' 19).

כב' השופט י. קדמי פסק ברוח דברים אלו (בעמ' 66-67), באומרו:

"במצב דברים זה, במקומות שמעורבותו של מנהיג של חבורה, שהחלה על ביצועה של עבירה, באה לכלל ביטוי בתכנון, בהනחיה ובחלוקת תפקדים. השאלה אם בפנינו 'מבצע בצוותא' או 'משדר', תוכרע על-פי אופייה של ה'מעורבות': אם הייתה זו 'מעורבות' שיש בה תרומה של 'השותפות' ביצועו: או שמא 'מעורבות' חיונית של שידול בלבד.

בתי המשפט

תפ"ח 20/1158

במִשְׁפַּט הַמְּחוֹזֵי בָּתַל-אַבִּיב-יִפּוּ

ישומה של הבדיקה האמורה אינו תמיד קל, אך תמיד אפשרי. מכל מקום, כאשר מדובר במנהיג – או בראש חבורה – המציג לנוהים אחדיו ולוועשי דברו תכניות קונקרטיות לביצועה של עבירה, כאשר זו כוללת חלוקת תפקדים ומתחן הנחיות בדבר אורח הביצוע, לא יכול להיות ספק כי לא במשדר המדבר. אלא במנהיג ש'השתתפותו' בביוזה באה לכל ביטוי במעשה התכונן' האמור. 'מעשה של תכונן' – להבדיל מ'מעשה-של-שידול' – מהוועה מעשה של 'השתתפות' בביוזה, מושם שבפועל יש בו מושם שלב ראשון של הוצאה לפועל של התכנית העבריננית, קרי: של הביצוע. זאת, להבדיל מן 'שידול', שאינו חלק מן הביצוע.

אלא גורם חיצוני המונע את המבצע.

כפי שהוסבר לעיל, ניתן להסתיע בעניין זה, בבדיקה קיומה של 'זיקת שליטה'. קיומה של 'זיקת שליטה' תאשר, כי ראש החבורה הינו 'מבצע בצוותא' על כל הנובע לכך; כאשר במקומות שבו אין מתקיימת 'זיקת שליטה' כמפורט לעיל, תהיה אינדיקציה לאפשרות שהמדובר במערכות המקיימת אחריות של 'משדר בלבד'.

66. על נישתו דלעיל, חזר כב' השופט י. קדמי בע"פ 98/98, 4720/98, 5310/98, 5454-נחמן כمبرען כהן ואה' נגד מדינת ישראל, דיןיהם עליון, ר'ך נ'ז 366. במקרה זה הורשע נחמן כمبرען בצוותא, לאחר שהוכיח כי היה היוזם, המזמין והמוביל של מזימת הרצת, וכי שאישר את זהות המתנקש המועד שהזעג לפניו. כב' השופט י. קדמי אמר (בפסקה 9):

"לשיטתי, אותה הצעתי לא פעם בעבר, 'מנהיגת', של חבורה, היוזם ומוביל ביצועה של עבירה ע"י חבורתו, נמזה בין 'מבצעיה'. המנהיג, 'MASTER', בביוזה העבירה בנסיבות שיש לדרישת זו בסעיף 29 לחוק העונשין. גורלו קשור בגורלם המבצעים בשעת הביצוע. זה דין של 'המנהיג' וזה דין באחריות לביצוע כאילו היה 'לצדדים' של תפקידים חיוניים' אחרים, שתרומותם לביצוע 'MASTER' אמנים פורמלית לפני תחילתו, אך היא נותרת חלק בלתי נפרד ממנו. גורלם של אלה – המנהיג, המתכוון ודומיהם – קשור בגורלם של המבצעים בפועל: הם מהווים גוף אחד, שכלי איברי נושאים באחריות למבצעים שעשוות 'ידי'."

בתי המשפט

תפ"ח 1158/02

ת המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו

לשיטתי, מנהיג של 'חברה' שחברה לביצועה של עבירה, אינו 'משדר' של חברי לחבורה, אלא מי שעומד בראשם ו'מוביל' אותם להגשות מיזמתם המשותפת. המשדר מצוי מחוץ לمعالג הפנימי של הביצוע; ומעשה השידול הינו שידול 'נתו', כאמור: מעשה עצמאי ונפרד מן המאמץ הכלול של הביצוע. מי ש' משתתף' ביצוע – ולשיטתי, כמתחייב מן האמור לעיל, יש ליתן למשג' 'השתפות' בהקשר זה משמעות וחברה – אינו יכול להיות 'משדר'. בין ה'משדר' לבון ביצוע הعبارة 'חוץ' המבצע שסימנו 'מילוי תפקיד' ביצוע; ובמקרים ש'שידול' מלוד ב'מילוי תפקיד' כאמור – לא 'משדר' ניצב בפנינו, אלא 'מבצע בצוותא'.

בתי המשפט

תפ"ח 02/1158/1

ית המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו

מסקנות בעניין אחוריותו של הנאשם כמבצע בעוותא, נגד ישראל ומס' יי

161. ניתוח חומר הראות כמפורט לעיל, מביא למסקנות העובדיות הבאות לגבי חלקו ותפקידו של הנאשם בפגיעה נושא כתוב האישום:

א. הנאשם היה מפקד הפט"ח וה坦זים בגדר המערבית. הוא היה מנהיג השיטה של הפט"ח בגדר, ואחראי על ה"פעולות הצבאית" של הפט"ח בכל שטחי הגדר. הביטוי בו השתמש הנאשם, קרי: "הפעולות הצבאית", איננו אלא שפה נקיה לפיגוע הטרור נגד ישראל, שבוצעו על ידי חוליות השיטה של הפט"ח, שהתרגמו בתנאות התנאים ובמסגרת גודוי חלי אלאקزا. הנאשם הקים את גודוי חלי אלאקزا, והיה אחראי על פעילותו, בהיותו מנהיגם ומפקדם של אנשי חוליות השיטה ומפקדייהם. בפעולותיו זו היה הנאשם כפוף באופן ישיר ליו"ר הרשות הפלסטינית יאסר ערפאט. פעילותו "הצבאית" של הנאשם כמותואר לעיל, נעשתה במקביל לפעולותיו הפלורטית כמצ"ל הפט"ח בגדר, והיותו חבר הפלמנט הפלסטיני.

ב. הנאשם החזיק בדעה כי תנועת הפט"ח חייבת להוביל את "המאבק המזוין" נגד ישראל", וכן תמק בוגדי ביצוע פיגועים נגד חילים ומתנחים. זו הייתה עמדתו המוצחרת של הנאשם, אשר הבהיר כי מבחןתו גם נשים וילדים המתגוררים בהתנחות נחשים כאובי שיש לפגוע בו. הנאשם הודה בזאת באופן עקרוני לפיגועים בתוך ישראל, קרי: מעבר לקו הירוק, וכן היה נגד פיגועי התאבדות. ואולם בפועל, הוא לא חיד מלתמוד באנשיו, ולסייע להם באספקת כספים ואמצעי לחימה, גם כאשר נוכח שוב ושוב שהם מבצעים פיגועים, כולל פיגועי התאבדות, בתוך ישראל. בכך הביע הנאשם את הסכמוו לכל סוג הפלוגעים שביצעו אנשי השיטה של הפט"ח. עמדתו של הנאשם כמותואר לעיל, באה ידי ביטוי גם בהופעתו באמצעות התקשורת, בהן עוזד את פעליו הפט"ח לבצע פיגועים נגד ישראל, ואף שיבח את מבצעי הפלוגעים – כולל אלו שבוצעו בתוך ישראל.

בתי המשפט

תפ"ח 02/1158/11

המשפט המഴוי בתל-אביב-יפו

לנאמנס לא הייתה שליטה מוחלטת באנשי החוליות ומפקדיהם. אך הייתה לו מידה רבה של השפעה עליהם, מכוח היותו מנהיגם, ובשל הסיווע שהגיע להם, אשר התבטאה באספקת כספים ואמצעי לחימה. השפעתו של הנאם על אנשי החוליות ומפקדיהם באהה לידי ביטוי בכך שמידי פעם היה מורה להם להפסיק את הפיגועים כנגד ישראל, ולאחר מכן היה קורא לחידוש הפיגועים – בין היתר על פי הנחיות שקיבל מעורפתה. יאסר ערפאת לא היה נותן את הנחיותיו בצורה מפורשת, אך דאג שהכופפים לו יבינו היטב מתי הוא מעוניין בהפסקת אש, ומתי הוא מעוניין בפיגועים כנגד ישראל. גם ערפאת עצמו ראה בנאם כמו שליטה באנשי השיטה, וכן היה נזוף בו כאשר בוצע פיגוע שלא על דעתו של היור.

לאנשי חוליות השיטה ולמפקדים הייתה מידה רבה של עצמאות ביצוע הפיגועים. ٤

הם לא נהגו בדרך כלל לערב את הנאם בתכנון הפיגועים, והוא גם ראיות כי נהגו לדוחות לו לפני ביצוע הפיגועים (למעט מקריםבודדים). עם זאת, הנאם היה מקבל מהמפקדים דיווח לאחר כל פיגוע. מתוכנות פעילות זו נבעה מרצונו של הנאם, כמו גם רצונם של מפקדי החוליות, להגן על הנאם מפני ישראל, ולשמור אותו כ"דמות פוליטית", שאינה מעורבת, כביכול, בפיגועי הרצח כנגד ישראל. מטעם זה לא היה לנאם קשר ישיר עם מבצעי הפיגועים, למעט מקרים חריגים. כך גם נזח הנאם שלא ליטול בעצמו אחריות בשם הפת"ח או גודוי חלי אלאקטא לאחר ביצוע הפיגועים, דבר שנעשה על ידי מפקדי החוליות. הנאם הסתפק בנטילת אחריות באמצעות התקשורת בצורה עקיפה וכולנית, מבליל להתייחס לפיגוע ספציפי, וזאת על ידי הבעת תמיכה בפיגועים שבוצעו.

לבד מאחריותו הכלול והעלונה של הנאם על כל אנשי התנאים וגודוי חלי אלאקטא, בהיותו מפקדם, הוא שלט בצורה טובת יותר בכמה מון החוליות שהתנהלו תחת פיקודם של אנשים שהיו עזורי הקרים, וננהנו מסיווע ותמיכה מיוחדת שלו, כמו אהמד ברגותי, עויס, אבו חמיד ואבו סטחה.

בתי המשפט

תפ"ח 02/1158

בבית המשפט המחויז בתל-אביב-יפו

הנאשם נטל אחריות בחקירהו לפעילותו של החוליות שפعلו בפיקודם של אנשים אלה (למעט עויס), אם כי טען שהוא רק אחת מן "הכתובות" אליו פנו אנשים אלה לשם קבלת סיוע ומים, וכי לא הייתה לו שליטה מלאה בהם, אלא רק השפעה עליהם.

1. לנאים לא היה בדרך כלל קשר ישיר עם אנשי השיטה שביצעו את הפיגועים: הקשר היה באמצעות המקורבים לנאים, שפלו בסביבתו, ובהם: אחמד ברוגוטי, עויס, ابو חמיד וабו סטחה. אנשים אלו, שפלו בסביבתו של הנאים ובתמיכתו, תכננו והוציאו לפועל פיגוע רצח, כשהם משתמשים בסכפים ובאמצעי הלחימה שהנאשים דאג לספק להם לצורך כך.

2. הנאים היה אחראי על אספקת כספים ואמצעי לחימה לחוליות השיטה, באמצעות המקורבים אליו, כגון אחמד ברוגוטי, עויס, ابو חמיד וабו סטחה. הוא היה מפנה את הבקשות לאיישרו של ערפאת, והיה אחראי על רכישות הנשק ואספקתו לאנשי החוליות באמצעות מקורביו. הנאים גם הגיע סיווע למבוקשים ולמשפחות המפוגעים.

3. למרות שהנאשים, כמו גם אנשיו, נזהרו בדרך כלל שלא לערב אותו באופן אישי בתכנון והוצאה לפועל של פיגועים, הרי שהובאו ראיות חד-משמעות לגבי ארבעה פיגועים שבוצעו בידיעתו, באישורו וביעודו של הנאים, ושנים מהם אף ביזמתו.

הפגיעה בתחנת הדלק בגבעת זאב, בו נרצחה يولדה חן ז"ל, בוצע על פי הוראותיו הישירה של הנאים לאנשיו, כנקמה על חיסולו של ראייד כרמי, והנאשם הודה בחקירהו באחריות לפיגוע זה.

כך גם בוצע הפגיעה בו נרצח הנזיר היווני ציפוקטקיס גרמנוס ז"ל במעלה אדומים, בעקבות פניה של המפוגע רדadia אל הנאים לשם ביצוע פיגוע התאבדות.

בתי המשפט

תפ"ח 20/158/1

המשפט המחווי בתל-אביב-יפו

הנאש הפנה את רדאייה אל האדם שידריך אותו ויספק לו נשק, והנחה אותו לבצע פיגוע ירי ולא פיגוע התאבדות. כתועאה מכך יUA רדאייה לביצוע הפיגוע, ויראה בನזיר היוני למאות מtower מחשבה שהוא יהודי.

בנוסף, נתן הנאש את אישורו לביצוע הפיגוע בمساعدة "ס. פוד מרכט" בתל אביב, וזאת טרם יצא המפוגע לדרכו. הנאש אמין הורה לאנשיו שהפיגוע יבוצע בהתנהלות או במחסום צבאי, ולא בתוך ישראל, אך הוא אישר את הפיגוע עצמו.

כמו כן, אישר הנאש לאנשיו לבצע פיגוע התאבדות באמצעות פיצוץ מכונית תופת, אם כי הנחה את אנשיו שהפיגוע יבוצע בשטחים הכבושים ולא בתוך ישראל. הפיגוע הסתיים במותם של שני המחלבים ליד קניון מלחה בירושלים, אשר התפוצצו ברכב בדרכם לביצוע הפיגוע.

זולת ארבעת הפיגועים שפורטו בס"ק ח' לעיל, לא הובאו ראיות הקשורות את הנאש באופן אישי ושיר למעורבות בפיגועים נשוא כתוב האישום. משיחתו של הנאש עם מקורבו אחמד ברוגתי, שהוקלטה ללא ידיעתם, עולה חשש ממשי כי הנאש ידע הרבה יותר ממה שהוא ואנשיו חשפו בחקירותיהם, אך לא ניתן לקבוע זאת במידת הودאות הנדרשת במשפט פלילי על סמך הראיות הקיימות. כך או כך: ברור מן הראיות תוכנו והוצאו לפועל על ידי מפקדי השטח שפעלו בקרבת הנאש ובתמייכתו, תוך שימוש בשנק שהנאש סייע ברכישתו, ואשר נמסר למפגעים על ידי מפקדי החוליות המקורבים אל הנאש (אחמד ברוגתי, עויס, אבו סטחה ואבו חמיד). הנאש קיבל מאנשיו דיווחים על פיגועים אלה לאחר ביצועם, ונתן את הסכמתנו - לפחות בשתייה ובהתנהגות - להמשך ביצועם.

86. ניתוח חומר הראיות כמפורט לעיל, מביא למסקנה הברורה שהנאש תרם תרומה ממשית לפיגועי הטרו שbowcu על ידי חוליות הפת"ח, התנאים ונודדי חלייל אלאקטא, גם כאשר לא נטל חלק ביצועם.

בתי המשפט

תפ"ח 02/1158

בבית המשפט המחויז בתל-אביב-יפו

הסיווע במתן אמצעי לחימה וככפifs לאותן חוליות, גיוס פעילי השטח, הטיפול בהדרכותם והסיווע למשפחותיהם - כל אלה יצרו את התנאים שנדרשו לביצוע מעשי הרצת של חוליות הטrror. הנאשס היה מודע, ללא ספק, לעובדה זו, וגם ידע שאנשי השטח הנתמכים על ידו עומדים להמשיך ולבצע פיגועי רצח כנגד ישראל, והוא פעל מתוך מטרה ברורה לסייע להם לפעול בדרך זו. אין מדובר רק בחשד סביר או ב"עכימות עיניים" מצד הנאשס, אלא בדיעה ממשית שאנשי החוליות מבצעים, ועתידיים להמשיך לבצע, פיגועי רצח כנגד ישראל, תוד שימוש באמצעי הלחימה והככפifs שהעמיד לרשותם למטרה ספציפית זו. יתר על כן: הנאשס לא רק היה מודע למשעי הרצת שמבצעים אנשי החוליות, אלא שהוא העניק להם סיווע, כמפורט לעיל, מתוך מטרה ושאיפה שהם יפعلו בדרך זו.

עם זאת, למעט ארבעה מקרים שיפורטו בהמשך, אין ראיות שהנאשס היה מעורב בתכנון ובביצוע הפיגועים, או כי ידע מראש על הפיגועים העומדים להתבצע על ידי אנשי השטח ומפקדי החוליות שנתמכו על ידו, ושהוא למעשה היה מפקדם. אמנם עלי עיאדיה סיפר בחקירהתו כי הנאשס ידע ואישר מראש את כל פיגועי הירি של אנשי התנאים (ראה סעיף 40 לעיל). אך פרט לדעות בודדות זו, מפי אדם שלא היה מקרוב לנאשס, אין ראיות אחרות על כך שהנאשס ידע מראש על כל פיגוע העומד להתבצע, והוא עצמו הכחיש טענה זו. גם התחייה אינה טעונה כי הנאשס ידע מראש על כל הפיגועים (ראה עמי 47 לסבירומה).

169. זאת ועוד: מוחומר הראיות עולה כי לנאשס לא הייתה שליטה מוחלטת במפקדי החוליות וארגוני השטח. אמנם הוא נחשב למנהיגים ומפקדים, והיתה לו השפעה עליהם, אך בכל זאת הייתה להם מידת לא מבוטלת של שיקול דעת עצמאי בתכנון הפיגועים וביצועם, ואין כל ראייה שהם היו מתייעצים עם הנאשס בעניין זה. ממקול הראיות עולה כי גודדי חללי אלאקטא אינם גוף המאורגן תחת הנהגתו אחת, אלא מוקבץ של חוליות שטח, שלכל אחת מהן יש מפקד משלה. עובדה העולה מוחומר הראיות, היא כי אנשיו של הנאשס ביצעו פיגועי התאבדות, ופיגועים בתחום הIRON, בנגד לעמודתו המוצחרת של הנאשס, ולעתים גם בנגד לדעתו של הYOU"R רפואי. בנוסף, מוחומר הראיות עולה שאנשי השטח שהיו מעורבים בביצוע הפיגועים השתדלו להרחק את הנאשס ולנטקו ממגוונות אישיות בפיגועים על מנת להגן עליו מפני ישראל, ולשמרו כ"דמות פוליטית".

בתי המשפט

תפ"ח 1158/02

בבית המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו

גם הנאש עצמו ביקש להתרחק ככל האפשר מפעילות "צבאית", וקשר ישיר עם החוליות שביצעו פיגועים, ואלו הופלו למעשה מעשה על ידי מפקדי השיטה, שחלקים היו מקורביו של הנאש, ופעלו תחת שליטתו, בסיוו ובעידונו (כגון, אחמד ברוגטי, ابو-חמיד ابو סטחה וועיס). עובדה זו מחזקת את המסקנה שהנאש לא ידע מראש בדרך כלל על ביצוע הפיגועים, ולא היה מעורב באופן אישי בתכנונם או באישורם, שכן זו הייתה מתכונת הפעילות שנבחרה על ידו ועל ידי אנשיו במתכוון.

אכן, התביעה מסכימה בסיכוןיה (עמ' 47), כי:

"במסגרת ההייערכות הארגונית של הארגונים הטרוריסטיים, הוקנו למפקדים ולפעילי השיטה סמכויות נרחבות ומרחבי תמרון רב בביצוע פעולות הטרור, והם לא נדרשו לקבל אישור מהנאש לכל פעילות טרור, שבועה בהתאם למדיניות שיעיצבו הנאש והנהגת הארגונים, כאמור לעיל.

לנאש הייתה מודעת לפחות לפעילותם של הkopfim לו והוא עודכן בעניין זה, בחלק מהמקרים מראש ולעתים בדיעד, וזאת בהתאם לתפיסה על פיה התנהלה הפעילות של הארגונים הנ"ל".

170. ההלכה, כאמור לעיל, היא שהסיווע צריך שיוופה במודע לפני עבירה מסוימת בעלת יודע מוחשי, ויש להוכיח כי המסייע היה מודע לכך שהמבצע העיקרי עומד לבצע, קרוב לוודאי, עבירה שמצו, קרי: עבירה בעלת יודע מוחשי; אין די בדיעה של המסייע נכונות ערטילאית של המבצע העיקרי לבצע עבירה. אמן אין צורך להוכיח כי המסייע היה מודע לכל פרט מפרט העבירה, כגון המיקום המדויק של העבירה (ע"פ 11131/02 הניל בעניין יוסטוף), או זהותו של קורבו העבירה וזמן הביצוע (ע"פ 426/67 הניל בעניין בארי): די בכך שהוא מודע לכך שהמבצע העיקרי עומד לבצע עבירה מסוימת מן הסוג שבוצע לבסוף, וחסר כדי מסויע לביצועה.

בתי המשפט

תפ"ח 20/1158

המשפט המחויז בתל-אביב-יפו

שם במקורה דנא - ככל שהדבר נוגע לרובית הפיגועים נשוא כתוב האישום, ולמעט בעה פיגועים בהם היה הנאשם מעורב אישית - אין כל ראייה שהנאשם ידע על הכוונה עצם, במובן של מודעות לכוונה לבצע עבירה מסויימת בעלת יעוד מוחשי, כפי שנדרש בסיקה. היהת לנאשם ידועה כללית שאנשי השיטה המשתייכים לארגון שהנהגו בצעים מעת לעת פיגועי רצח כנגד ישראלים, תוך שימוש באמצעותו לחימה וככפifs שהוא אג לאספקתם. אך לא הובאו ראיות כלשהן הקשורות סיווע מצד הנאשם שפה פיגוע זה או אחר ולמעט רצח הנזיר היווני שידון בהמשך). אין כל ראייה כי הנאשם שפה פיגוע בוצע באמצעותו כדי נשק שנמסר למפגע על ידי אחד ממקורבי הנאשם, כמו עויס, ابو חמיד או אחמד ברגוטי.

אך על פי הראיות שהובאו, הסיווע שהגיע הנאשם למקורבו בעניין זה היה כללי, ולא התייחס לפיגוע זה או אחר, או למפגע זה או אחר: הנאשם דאג באופן כללי לכך שאנשי השיטה יהיו מצוידים באמצעותו לחימה ובככפifs, זאת באמצעות מקורבו ומפקדי השיטה שרו למרותנו, וביוודע שאמצעי הלחימה והככפifs משמשים אותם למטרות פיגועים. ואולם על פי ההלכות שבוארו לעיל, אין די בכל אלו על מנת להרשיע את הנאשם בסיווע לכל אחת מעבירות הרצח שבוצעו על ידי אנשים שנעורו בסיווע כללי זה, באמצעות מקורבו של הנאשם, לצורך ביצוע פיגועים.

17. אין זה המקירה בו אדם מסייע לאנשי הسرים למרותו, ביודע כי הם עומדים לבצע עבירה מסויימת ומוחשית, אלא שהוא רק אינו יודע היכן, מתי, באיזה אופן ועל ידי מי מאנשיו תבוצע העבירה, וכי יהיה קרובנה. מדובר במקירה בו אין כל ראייה הקשורת את הנאשם לביצועה של עבירה מסויימת, הן מבחןת היסוד העובדתי של העבירה, והן מבחינת היסוד הנפשי שלה, שכן לא הוכח שהנאשם ידע כלל על התוכנית לביצעה. בנסיבות אלו, ככל שהדבר נוגע לרובית הפיגועים נשוא כתוב האישום, לא ניתן ליחס לנאשם עבירה כללנית וגורפת של סיווע לרצח בכוונות תחילת בגין כל פיגוע ופיגוע, רק בשל מודעונו הכללית לכך שאנשיו מבצעים פיגועים תוך שימוש בשוק ובככפifs שהוא דאג להציג עבורים.

בתי המשפט

תפ"ח 02/1158/11

ת המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו

ו' זאת אומרת שהנאים איננו נושא כלל באחריות פלילית למעשה מעשי, שהביאו לפיגועים בוצעו תוך שימוש באמצעות הלחימה והכ崧ים שדגה להעביר למפקדי השיטה. לשם כך יימת העבירה הכללית של פעילות בארגון טורויסטי, שדינה מסר עד 20 שנה, וכן עבירה הכללית (בה לא הואשם הנאים), של מותם אמצעים לביצוע פשע לפי סעיף 498 חוק העונשין התשל"ז-1977. עבירה זו נועדה למקורה של מסירת אמצעים לביצוע פשע כלשהו, כאשר לא ניתן להוכיח ידיעה של המסר על כוונה לבצע עבירה מסוימת (ראה: ע"פ 79/507 מדינת ישראל נ' אליהו אסרף, פד"י נג(3) 620, בעמ' 622-623). זה המקורה שבפנינו.

270. המסקנות דלעיל הנוגעות לעבירות הסיווע, ישימות גם לגבי העבירה של שידול למשדי רצח, כד גם לא ניתן להרשייע אדם בישראל בעבירה כללית של סיווע למשדי רצח, ולהתיחס לעבירה מסוימת בעלת יעוד מוחשי, כד גם חייב השידול למשדי רצח. כשם שהסיווע חייב להתייחס לעבירה מסוימת בעלת יעוד מוחשי, כד גם חייב השידול להיות בין פרט לפרט, ולהתיחס לשידול לבצע עבירה מסוימת בעלת יעוד מוחשי. מסקנה זו מתבקשת לגבי שידול מקל וחומר, שהרי עונשו של המשדל, שלא כמו המסייע, זהה לעונשו של העבריין העיקרי. כאשר נאש איננו מודע כלל לכוונה לבצע עבירה מסוימת, לא ניתן להוכיח את גורם הקשר הסיבתי, דהיינו: שהמבצע העיקרי שודל על ידו לבצע את העבירה.

במקרה דנא, וככל שהדבר נוגע למכול הפיגועים נושא כתוב האישום (פרט לארבעה פיגועים שידונו בהמשך), אין כל ראייה כי הנאים השפיע על מפקדי השיטה שבנהגתו, או על אנשי החוליות, לבצעם, שהרי אין הוכחה שהנאים ידעו כלל על הכוונה לבצע פיגועים אלו. מן הראיות שהובאו נראה כי איש לא היה צריך לשדר אוטם לכך: מפקדי השיטה עבר את הנאים בעבירה נורפת של שידול למשדי רצח על פי יוזמה ושיקול דעת עצמאים, כשהם מקפידים שלא ואנשי החוליות פועלו, בדרך כלל, על פי יוזמה ושיקול דעת עצמאים, כשם שבחנו את הנאים שתחת הנהגתו, ולאחרים, לבצע פיגועים. כמו כן, לא ניתן להרשייע את "שידול המופנה אל הכלל", קרי: דברי ההסתמה של הנאים באמצעות ביצוע הפיגועים. לאנשים שתחת הנהגתו, ולאחרים, לבצע פיגועים כנגד ישראל. לשם כך קיימות העבריות הכלליות של הסתה לאלימות או לטרור, פעילות בארגון טרור, וכו' (ראה סעיף 161 לעיל).

בֵּית הַמִּשְׁפָּט

תפ"ח 02/1158

בֵּית הַמִּשְׁפָּט הַמְּחוֹזֵי בָּתַל-אַבִּיב-יִפּוּ

על פי העקרונות המשפטיים וההלכות שפורטו לעיל, גם לא ניתן לראות בנאים 173. מבצע בצוותא של כל הפיגועים נושא כתוב האישום, יחד עם המפגעים והמתכונים שהוציאו אותו אל הפועל, שכן אין כל ראייה לכך שהוא היה מודע לכוונה לבצעם (פרט לארכעת הפיגועים בהם היה מערב אישית, כפי שיפורטו בהמשך). חרב הפרשנות הרחבה מאוד שניתנה בפסקה למלים "ה משתתפים ביצוע עבירה תוך עשיית מעשים לביצועה", והלכות הנוגעות לאחריותו של מנהיג חבורת פשע – לא ניתן לקבל את טענת התביעה, לפייה יש לראות בנאים מבצע בצוותא של כל הפיגועים נושא כתוב האישום. המינימום הנדרש על פי הפסקה שבוארה לעיל, לצורך הטלת אחריות של מבצע בצוותא על מנהיג חבורת שאינו נוכח בזירת העבירה, הוא השתתפות בתכנון העבירה או קשרת קשר לביצועה; מתן הנחיות או אישור לביצוע העבירה; פיקוח על ביצוע העבירה; או העלאת הרעיון לביצוע העבירה בציורו סיווע או תכנון. כל אחד מalto עשוי להיחשב על פי הפסקה בצוותא למכלול העבירות שביצעו אנשיו, ואף אין כל ראייה כי ידוע על הכוונה לבצע. ככליה לתקנון או לביצועו, ואלה סרים למרותו, כדי להטיל עליו אחריות של מבצע התביעה חייבת להוכיח שהנאים קשור בדרך זו או אחרת לעבירה **מסויימת** – הן בסוד העובדתי של העבירה, והן בסוד הנפשי שלה, וזאת לא הוכחה פרט לארכעת הפיגועים שיפורטו להלן.

התביעה משליפה את יבנה על ההלכה שנפסקה בדנ"פ 1294/96 הנ"ל בעניין **משולם**, בעיתרתה להרשיית הנאים מבצע בצוותא בכל הפיגועים נושא כתוב האישום. ואולם, **משולם** הורשע מבצע בצוותא, יחד עם חבורת החסידים שהקיפה אותו ושביצעה עבירות שונות, לאחר שנקבע לגביי כי הוא נתן הנחיות לאנשיו, פיקח על פעילותם, היה בעל שליטה עליהם ונמנע במתכוון מההוראות להם לחדר מבצע העבירות (ככ' השופט מצא בעמ' 30, 32). כו' נקבע כי היה נוכח בזירת ביצוע העבירות בסמוך לפני תחילתן, ובאותה עת הניע את תוכנית העבירה, והוא אף היה מי שתכנן את המבצע (ככ' הנסייא ברק בעמ' 55-15); ותכנן וביצע את ה"מרד" קודם למעצרו (ככ' השופט חשיין בעמ' 19).

בתי המשפט

תפ"ח 20/1158/11

ת המשפט המחוון בתל-אביב-יפו

כבי השופט קדמי, התייחס בדבריו בעניין משולם למי שמעורבותו בbijouter באה לידי טווי בתכונן, בהנחה ובחילקת תפקדים, וציין כי משולם נמנע מלהורות לאנשיו לחודל ביצוע העבירות (עמ' 63, 66-67).

מאפייניהם אלה של שליטה מלאה במבצעי העבירה, נוכחות לצד המבצעים בזירת האירועים עד לתחילתם, מעורבות בתכונן העבירות, מתן הנחיות לביצוע ופיקוח על מעשי המבצעים - אינם מתקיימים בעניינו, כאשר לא הוכח שהנאים ידע מראש על הכוונה לבצע את מרבית הפיגועים נשוא כתוב האישום.

הנאים לא היה מעורב אישית בזום, תכנון או ביצוע של הפיגועים נשוא כתוב האישום פרט לפיגועים בודדים שיפורטו בהמשך). הנאים גם לא נתן הנחיות או אישור לביצוע פיגועים אלה, והוא גם לא סייע או שידל באופן ספציפי לביצועם, כאמור לעיל. כך גם נשוא השליטה של הנאים במבצעי הפיגועים וمتוכניהם איננו נקי מספקות, כפי שפורט לעיל. על אף העובדה של הנאים נשוא בתואר הלא-רשמי של מפקד התנאים וגדודי חלייל אלאקטא, אין כל ראייה שהנאים היה חלק מן החלטה המשותפת לביצוע הפיגועים נשוא כתוב האישום, או כי פעל יחד עם אחרים למען הגשמת פיגועים אלה, או כי נטל חלק בbijouter או בתכנונים. בהעדר כל אלה, ועל פי הכללים שנקבעו בפסקה לאור הוראות חוק העונשין, לא ניתן לראות בנאים מבצע בצוותא של הפיגועים נשוא כתוב האישום, שלגביהם לא הייתה לו כל מעורבות וידעה אישית, רק מכוח העובדה המהיג הלא מוכתר של התנאים וגדודי חלייל אלאקטא, או בשל קרבתו למתקני הפיגועים והסיוע הכללי שהניש להם.

47. לסייעם כל האמור לעיל, המצב החוקי השורר במדינת ישראל איננו מאפשר להרשי עניה של חברה עברית או ארגון טרור במבצע בצוותא של עבירות שנעשו על ידי חברי אותה חברה או אותו ארגון, אף לא בסיווע או בשידול לביצוען, כאשר הוא עצמו אינו מעורב אישית ובצורה פרטנית בשום אופן בעבירות עצמן, לא לפני ולא בעת ביצוען. זה הוא המצב, הגם שברור כי אותו מנהיג נתן את ברכתו לביצוע העבירות, ומעניק לאנשיו סיוע כללי שלא לצורך ביצוע עבירה זו או אחרת.

בתי המשפט

תפ"ח 02/1158

בבית המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו

הנאים, במקורה דנא, עודד והMRIIZ את מפקדי החוליות ואנשי השטח לבצע פיגועים, ודאג שהיו בידיהם כספים ואמצעי לחימה לצורך ביצוע הפיגועים. הוא היה מנהיגם של המפקדים ואנשי השטח, והיתה לו מידה לא מבוטלת של השפעה עליהם.

רבים מן הפיגועים נשוא כתוב האישום הוצאו לפועל ותוכננו בידי מפקדי השטח שהיו מקורבים אל הנאים, ונתמכו על ידו. חרב כל אלה, לא ניתן ליחס לנאים על פי הדין הישראלי אחירות פלילית של מבצע בצוותא, מסיע או משלל - ככל שהדבר נוגע לפיגועים שאוין כל ראייה הקוסרת את הנאים אליהם, וכאשר לא הוכח כי ידוע על הכוונה לביצועם.

אכן, קיים פער בין אחוריותו הכללית והקולקטיבית של הנאים לביצוע הפיגועים נשוא כתוב האישום, שלא לדבר על האחריות המוסרית לביצועם, לבין האפשרות המשפטית ליחס לו אחירות פלילית לביצועם של פיגועים ספציפיים שלא הוכח כי ידוע על התוכנית לביצועם. לא מוכר לנו תקדים להרשעת אדם בעבירה רצח, או בשידול או סיוע לרצח, כאשר אין כל ראייה הקוסרת אותו למעשה זה באופן ספציפי. הנאים נשוא אמנים באחריות הכבדה והנוראית לפיגועים נשוא כתוב האישום, בהם קפדו את חייהם אנשיים רבים, בחיותם מנהיג ומפקד חוליות הטרור שביצעו את הפיגועים. אך זויה אחירות פיקודית בעיה שקשה לפתור באמצעות הוראות החוק הקיימות.

תוצאה משפטית זו רוחקה מהשביע רצון, ואף מקוממת. בכך כוונו דבריו של פרופ' מ. קרמניצר שצוטטו לעיל, כי המושגים המקבילים של סיוע ושידול אינם הולמים תופעות עבריריות של ארגוני פשע וטרור, וכן גם הועלתה הצעתה של פרופ' מ. גור-אריה לתקן את החוק באופן שניית יהיה לראות במניג שcosa "מבצע באמצעות אחר" (ראו סעיף 164 לעיל). בדנ"פ 1294/96 הנ"ל בעניין מושלט, דחלה בית המשפט את האפשרות לראות במניג חברות עבריריות "מבצע באמצעות אחר" לפי סעיף 29(ג) לחוק העונשין, אף שהשופט מ. חסין גוז מהוראת חוק זו אנלוגיה לעניין אחוריותו של מבצע בצוותא לעומת אחוריותו של משלל (עמי 59-60).

בתי המשפט

תפ"ח 1158/02

בבית המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו

175. לאחרונה נעשה ניסיון של המחוקק לחתמו, ولو בזורה חלנית, עם בעיה משפטית זו. הכנסת חוקה חוק מאבק בארגוני פשיעה, התשס"ג-2003, המאפשר להטיל על העומד בראש ארגון פשיעה עונש של עד 20 שנות מאסר, כאשר הארגון מבצע עבירות מסווג פשע שעונשו עולה על 20 שנות מאסר. חוק זה אינו חל על העבירות נשוא כתוב האישום, שבוצעו קודם לחקיקתו. אך הוא משתרע גם על ארגוני טרור ומנהיגיהם (ראיה התוספת הראשונה המחייבת את החוק על עבירות לפי סעיף 4 לפקודת מניעת טרור, ודברי ההסביר להצעת החוק: ח"ח תשס"ב 3155, עמ' 262). מדובר ההסביר להצעת החוק ניתן להבין כי המחוקק היה עז לבעה המשפטית הנובעת מהעדר היכולת להרשיע את העומדים בראש ארגוני פשע בביצוע עבירות הנעשות על ידי הכנים שלהם, בשל ריחוקם מubit העבירות. וכן נאמר בדברי ההסביר (עמ' 262):

הצעת חוק מאבק בארגוני פשיעה, התשס"ב-2002, באה להתמודד במשורר החקיקתי עם התופעות של פשיעה מאורגנת ועם המבנה של ארגוני פשיעה, הגורם לעתים קרובות קושי בהוכחת הקשר בין ראשיים ומוביליים של ארגונים מסווג זה לבין ביצוע של עבירות שנערכו על ידי אחרים; זאת לאור המבנה היררכי של ארגונים מארגנים אלו, היוצר מפרק בין מקבל החלטות ומתווך המידניות לבין מבצעי העבירות".

כך גם נאמר בדברי ההסביר להצעת החוק (עמ' 262), כי סעיף 2 לחוק המאפשר להטיל עונש עד 20 שנות מאסר על העומד בראש ארגון פשיעה "בא להתמודד עם הקושי להוכיח את הקשר בין נושא תפקדים בארגוני פשיעה לבין עבירות שנערכו בפועל, והוא קובע, כי די בעצם העמידה בראש הארגון, ניהלו, מימנו וכד' כדי שהדבר יהווה עבירה...". עוד נאמר בהמשך לדברים אלה כי לגבי חברי ארגון פשיעה בדרגת נמוך יותר, "יוטר הוכיח קשר לעבירה מסויימת".

מכאן ברור שהחוק בא להתמודד עם הבעיה העומדת להכרעה גם במקרה זה, דהיינו, העדר יכולת, על פי המחב החוקי הקיים, להרשי מנהיג של ארגון פשיעה או ארגון טרור ביצוע, בשידול או בסיווע לעבירות ספציפיות המבוצעות על ידי אנשי הארגון.

בתי המשפט

תפ"ח 02/1158/2014

בבית המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו

ואולם, אין בחוק זה מענה לשאלת שהציב כב' השופט מ. חשיין בדנ"פ 1294/96 ה'ניל בענין משולט (בעמ' 59), כאמור: "הנקבל כי הרב-מוח יהא זוטר ל'חילילוי' עשי' דברו?". גם לפי חוק זה יהא עונשו של העומד בראש ארגון פשיעה כל מעונשם של הסרים למרותו, כאשר אלו ביצעו עבירה של רצח שדינה מאסר עולם. זאת ועוד, ככל שמדובר בארגון טרור אין צורך בחוק זה, שכן על פי סעיף 2 לפקודת מניעת טרור צפוי מנהיג בארגון טרור, מילא, לעונש מאסר עד 20 שנה בשל עצם היותו מלא תפקיד ניהול בארגון (ראה תת-פרק (1) לעיל).

676. הדברים האמורים לעיל נוגעים למრבית הפיגועים המיוחסים לנאים בכתב האישום, כפי שפורטו בפרק ה' החלק השני של הכרעת הדין. בפיגועים אלה, כפי שבואר לעיל, לא ניתן להרשיע את הנאים בעבירות של סיוע או שידול למשמע רצח, ואף לא מבצע בצוותא. יחד עם זאת, הובאו ראיות ברורות ומשמעותם למעורבותו של הנאים בשלושה פיגועי רצח שבוצעו על ידי אינשין, ובניסו לבצע פיגוע רצח נוספת, ואלה הם: *

א. פיגוע רצח בתחנת הדלק בגבעת זאב

בפיגוע זה, שבוצע ביום 15.1.02, נרצחה يولה חן ז"ל, ונפצעה נסעת שהיתה עמה. מן הראיות שהובאו עולה בבירור כי בעת היותם בסוכת האבלים שהוקמה לאחר חיסולו של ראייד כרמי ביום 14.1.02, הורה הנאים למקורבו אחמד ברוגוטי לבצע פיגוע נקם. אחמד ברוגוטי מסר נשק לאבו סטחה, אף הוא מקורב של הנאים הסר למרותו, ואנשי החוליה של אבו סטחה ביצעו את הרצח, ומיד לאחר מכן דיווחו לנאים על תוצאותיו.

הנאים הודה כי פיגוע זה בוצע בהוראתו, ונטל אחריות לביצועו, כשהוא מדגיש כי זה הפיגוע הראשון של הפת"ח שבוצע בתוך ישראל. במקרה זה אחראי הנאים באופן ישיר לביצוע הרצח, משום שהוא עצמו הורה על ביצועו.

בתי המשפט

תפ"ח 02/1158/1

בֵּית הַמִּשְׁפָּט הַמְּחוֹזֵי בָּתַל-אַבִּיב-יִמְלָא

בודאי שהוראה שכזו של הנאשם לאנשים לארסם למרותו מהו שידול לרצת, גם אם הנאשם לא התענין באופן ספציפי באיזה מקום ובאיזה אופן יבוצע הפיגוע. כאשר הנאשם הורה לבצע פיגוע נקי, היה ברור לו ולאנשיו שהכוונה היא לרצוח ישראלים. אולם אחוריותו של הנאשם אינה רק בשל משדל, אלא כמבצע בצוותא יחד עם המבצעים האחרים, שהם אחמד ברגותי, ابو סטחה ו��. הנאשם היה חלק מון התוכנית המשותפת לביצוע הפיגוע, כמו שיזם את ביצועו. היה לו מעורבות נפשית גבואה וידעה על כך שהעבירה עומדת להתבצע על פי הוראותו. הנאשם לא רק הביא אחרים לידי ביצוע העבירה במקורה זה, ולא רק נתן את אישורו לביצוע העבירה, אלא הוא הורה לבצע את העבירה, ובשל מעמדו כמניח ומפקד, ומערכות יחשו עם אחמד ברגותי ו�� סטחה, הייתה הוראה זו משולחת להניצה על הבדיקה שהביהה לרציחתה של יואלה צו ז"ל.

למצב דברים כגון זה כווננו דבירה של כב' השופטת ד. בינייש בע"פ 99/8469 הנ"ל בעניין אסקין, כי: "בנסיבות מיוחדות מיהירות אפשר ש'הסכם' לביצוע תוהו והשתפות 'בביצוע עבירה תוך עשיית מעשים לביצועה' כאמור בסע' 29 לחוק העונשין". כך גם פסק כב' השופט י. קדמי בע"פ 98/5589 הנ"ל בעניין סולטאן, כי מתן "אור ירוק לרצח" משולל ל"ירית ההזנחה המשלחת ספורטאי למרוז", והוא עליה כדי "מעשה של השתפות ביצוע העבירה" (ראה סע' 163 לעיל). בדנ"פ 96/1294 הנ"ל בעניין מושלם אמר כב' השופט מ. חשיין (בעמ' 59): "רוחו הרעה של המנגיג שורה על כל המבצע העברייני, מוחו מילא את הקפץ מפעיל-מבצע - בזאת עימת". כך יש לומר על הנאשם הוא 'נמצא' עם העבריינים לגביו פיגוע רצח זה כמבצע בצוותא של רצח בכוונות תחילת, ולא רק כמשדל.

ב. רצח הנזיר היווני ציוקטלייס גרמנוס ז"ל במעלה אדומים

גם פיגוע זה בוצע בהוראת הנאשם וביזמתו ביום 01.12.2014. המפגע רדאיתה פנה אל

ה הנאשם על מנת לקבל נשק ולבצע פיגוע התאבדות.

בתי המשפט

תפ"ח 02/1158

יִת הַמִּשְׁפַּט הַמְּחוֹזֵי בָּתַל-אָבִיב-יִפְּוּ

הנאשם הינהו אותו שלא לבצע פיגוע התאבדות, אלא פיגוע ירי "כמקובל בתנאים", והפנה אותו אל מוהנד לצורך קבלת נשק והדרכה בירוי, בדיעה ברורה שרדאידה עומדת לבצע פיגוע ירי ולרצוח ישראלים על פי הנחיתו. כך אכן עשה רדאידה יחד עם מפצע נסף, כאשר קיבלו שני רובי קלעיניקוב ממוהנד, ואך קיבלו ממן הדרכה כיצד להשתמש בהם - כל זאת על פי הוראת הנאשם. בפיגוע נרצח הנזיר היווני ציפוקטיקיס גרמנוס ז"ל במעלה אדומים, כאשר המפצעים חשבו אותו בטעות ליהודי.

גם במקרה זה אחוריותו של הנאשם לרצח הנזיר היווני היא כשל מבצע בצוותא, ולא רק כמשדר. הנאשם לא רק שכנע את רדאידה לבצע פיגוע ירי רצחני אלא הוא הינהו אותו כי צד לבצע את הפיגוע, סייע לו בהשגת נשק והדרכה לצורך הפיגוע, והוראה לו למי עלייו לפנות על מנת להוציא לפועל את הפיגוע. במקביל הוראה הנאשם לאנשיו לסייע לרדאידה לבצע את הפיגוע, ואלה אכן פעל על פי הוראת הנאשם.

על פי ההלכה, שידול שמתלווה אליו מעשה לביצוע, וכן רק שידול. כפי שאמר כבי הנשיא א. ברק בע"פ 2796/95 חניל בעניין פלוניים: "ככל שהשידול של המשדר אינטנסיבי יותר, וככל שמתלוות אליו לא רק פעולות במישור הנפשי אלא גם פעולות במישור העובדתי, כך מתקדם הקטין ט' מבצע בצוותא, ולא רק כמשדר, משומש לששתתף בתכנון העבירה, והיה "ראש וראשון לכולם".

גם במקרה דנא, אחוריותו של הנאשם כמבצע בצוותא נגורת ממעמדו כמנהיג ומפקד, וכן ההנחיות שנתן לרדאידה ולאנשיו לנגי דרכ ביצוע הפיגוע. הנאשם לא רק סייע לביצוע הפיגוע, ולא רק שידל לביצוע על ידי עידודו של רדאידה לפעול כפי שפועל, אלא הנאשם היה חלק מהתוכנית המשותפת לביצוע פיגוע זה, ולמעשה הורה על ביצועו. על משמעותה של הוראה שכזו עמדנו בס"ק א' לעיל, ולפיכך יש להרשיע את הנאשם גם לנגי פיגוע זה בעבירה של רצח בכוונה תחיליה.

בתי המשפט

תפ"ח 22/5655

המשפט המוחזק בתל-אביב-יפופיגוע הרצח במסעדה "סיגוד מרקט" בתל אביב

פיגוע זה בוצע ביום 5.3.02 במסעדה "סיגוד מרקט" בתל אביב על ידי המפוגע אברاهים חסונה, שרצח במהלךו את יוסף הבוי ז"ל, אליהו דהן ז"ל והשוטר רס"ר סלים בריכאת ז"ל. מן הראיות שהובאו עולה כי הפיגוע תוכנן והוזע לפועל על ידי מוקרכיו של הנאשם אחמד ברוגתי, ابو חמיד ועויס, וכי אחמד ברוגתי דיווח לנאים לפניו שהפיגוע יצא בדרך על כך שהוא עומד להתבצע. הנאשם אישר את ביצוע הפיגוע, וرك הורה לבצעו שלא בתוך ישראל, אלא בהתקנות או במוחסום צבאי בגדר המערבית. מיד לאחר ביצוע הפיגוע התקשר אחמד ברוגתי לנאים על מנת לדוח לו על כך, והנאשם הורה לעויס שלא ליטול אחריות על הפיגוע, כיוון שבוצע בתוך ישראל.

מן הראיות שפורטו לעיל, ברורה אחוריותו של הנאשם לפיגוע זה כמבצע בצוותא. הנאשם היה שותף לתוכנית הפיגוע, נתן הניות לגבי מקום ביצועו ואישר לביצעו. העובדה שהמבצעים סטו מההנחיות שנותן להם הנאשם, אינה מעלה ואיינה מורידה דבר לעניין אחוריותו הפלילית. כפי שבואר לעיל, אחוריותו של הנאשם לפיגוע זה אינה רק כשל משדר, שכן הוא נתן את אישורו לביצוע פיגוע רצח, דבר שמהווה מעשה של השתתפות בביצוע העבירה. הנאשם היה חלק מתוכנית הפיגוע, ונתן למתקנן הפיגוע הניות לגבי מקום הביצוע, וכן גם קיבל ממנו דיווח מיד לאחר על הביצוע. מנהיג חבורה עברינית המאשר ביצוע רצח, ונותן הניות לביצועו, נושא באחריות לרצח כמבצע בצוותא, ולא רק כמשדר, על פי החקלאות שבוארו לעיל. לפיכך יש להרשיע את הנאשם גם בגין פיגוע זה באחריות של מבצע בצוותא לעבירה של רצח בכוונה תחילה של שלושה אנשים.

בתי המשפט

תפ"ח 1158/02

בבית המשפט המחויז בתל-אביב-יפוד. ניסיון פיגוע ליד קניון מלחה בירושלים

מתכנן הפיגוע, גיהאד ג'וערה, הודיע לנאים יום לפני הפיגוע על הכוונה לפוצץ מכונית תופת, והנאים אישר את הפיגוע, אך הורה לבצעו שלא בתוך ישראל, אלא בגדה המערבית. בפועל התפוצטו שני המחבלים עם מכונית התופת ליד קניון מלחה בירושלים, בדרכם לבצע את הפיגוע. גם בפיגוע זה נוצר הנאים במקורבו אחמד ברגוטי.

גם כאן אחוריותו של הנאים אינה רק כמשדר, אלא כמבצע בצוותא אשר נתן "אור יורך לרצח", בcircumstances הנחיות ביצוע. הויל והפיגוע נכשל, יש להרשיע את הנאים במקרה זה בעבירה של ניסיון לרצח.

חלק חמישי: סיכום

177. הנאים הבהיר בשלב הסיקומיים: "אני נגד רצח חופשי מפשע, נגד רצח ילדים ונשים. צריך להתנגד לכיבוש בשטחים, אני נגד פעולה צבאית או התאבדות. לא נכו שחייבתי אחראי לכך שהיו התאבדות" (עמ' 24 לישיבה מיום 29.9.03). אולם בפועל הוכח מעבר לכל ספק שהנאים נטל חלק, ועמד בראש, פעילות רצחנית שמטרתה פגיעה בחפים מפשע - הוא בשטח יהודיה ושומרון והן בתחוםו "הקו הירוק" - כולל פיגועי התאבדות.

178. הנאים בחר שלא להתגונן כנגד האשמות החמורים העולות מחומר הראיות שנცבר כנגדו, כפי שפורט לעיל. טענותיו שהועלו במהלך הדיון ובדברי הסיקום שנשא התמקדו בשאלת סמכותו של בית משפט זה לדון בעניינו, וב验证码 מה שהוא רואה כהתנגדות לכיבוש הישראלי. לטענות אלו של הנאים התייחסנו בחולשתנו המקדמית שנייתנה ביום 19.01.03 – ככל שמדובר בטענות שאינן במישור הפליטי בלבד. דחינו טענות אלו, ופסקנו כדלקמן:

בתי המשפט

תפ"ח 02/1158

בנייה המשפט מחוזי בתל-אביב-יפו

א. בית משפט בישראל מוסמך לדון בעבירותות חוץ" בCOND בתחום המדינה, או-cond אזרח או תושב ישראלי, יהא מקום ביצוע העבירה אשר יהא, על פי סעיף 13(א)-(ב) חוק העונשין, התשל"ז-1977, אם כי רוב העבירות נשוא כתוב האישום ה"עבירות פנים" הנוגעות לפיגועים שבוצעו בישראל.

ב. חוק יישום הסכם הביניים בדבר הגדרה המערבית ורוצעת עזה (סמכויות שיפוט והוראות אחרות), התשנ"ו-1996, הנוטן תוקף להסכם הביניים ישראלי-פלסטיני בדבר הגדרה המערבית ורוצעת עזה, כמו גם תקינה 2 לנוספת לחוק להארצת תוקפן של תקנות שעת חירום (יהוד ושומרון וחבר עזה - שיפוט בעבירות ועזה משפטית), התשל"ח-1977 – אינם שלילים את סמכותו של בית משפט בישראל לדון בעבירותות חוץ או בעבירותות פנים המוחסנות לנאים. חיקוקים אלו העבירו לרשות הפלסטינינית את סמכות השיפוט לנבי פלסטיניים שביצעו עבירות בשטחה, אך לא בגין עבירות שבוצעו נגד אזרחי או תושבי ישראל בשטח מדינת ישראל או בשטחי יהודה ושומרון ורוצעת עזה.

ג. לנאים לא עומדת חסינות כלשהי בגין העבירות שיוחסו לו בכתב האישום, גם אם כיוון לחבר הפרלמנט הפלסטיני, שכן המשפט הבינלאומי אינו מכיר בחסינות שכזו.

ד. הנאים איננו זכאי למעמד של "שבוי מלחמה" על פי אמנת זינבה השלישי, ועל כן אין מניעה להעמידו לדין על מעשים שביצע כלחם בלתי חוקי. אדם הפועל מלחוץ למסגרת הלחימה החוקית, ובניגוד לדיני המלחמה, ואשר מעורב בביצוע פעולות טרור שמטרתו לפגוע ללא אבחנה אוכלוסייה אזרחית, חושף עצמו לסנקציות הפליליות הרגניות של המשפט הפלילי הבינלאומי, וביננו זכאי להגנה הנינתה במשפט הבינלאומי.

בתי המשפט

1158/02 נ"ג

בבית המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו

הנתנדות לכיבוש, כפי שטוען הנאים, איננה מהוות הצדוק על פי דין כלשהו לביצוע מעשי הרג של אזרחים חפים מפשע. פעילות טרור שمفירה את דין המלחמה, ואיננה מבחינה בין מטרות צבאיות לבין מטרות אזרחיות, איננה נחשבת כפעילות לחמתית המוכרת על פי כללי המשפט הבינלאומי, גם אם מטרתה היא הסרת הכבוש – כפי שטוען הנאים. ה

179. לסייעם: לאור כל הטעמים שפורטו בהכרעת הדין לא מצאנו בסיס משפטי להרשות הנאשם בביצוע מכלול הפיקועים נשוא כתוב האישום, וממן הדין להרשיעו בעבירות הכלליות שיוחסו לו בכתב האישום, ובעבירות הרצח וניסיון הרצח הנוגעת לארבעה פיקועים שברכתב האישום (משי. 3, 7, 12 ו- 36 בסופו בכתב האישום).

על סמך התשתית הראיתית, ולאור הניתוח המשפטי דלעיל, אנו מושיעים את הנאש
בביצוע העבירות הבאות:

רצת בכונה תחילה לפי סעיף 300(א)(2) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (בשלושה
א. מקרים בהם נרצו חמישה בני אדם);
ב. ניסיון לרצת לפי סעיף 305(1) לחוק העונשין, התשל"ז-1977;
ג. פעילות בארגון טרור לפי סעיף 2 לפקודת מניעת טרור, התש"ח-1948;
ד. חברות בארגון טרור לפי סעיף 3 לפקודת מניעת טרור, התש"ח-1948.
ה. העבירה של קשירת קשר לביצוע פשע לפי סעיף 499 לחוק העונשין, תשל"ז-1977
הווכחה אף היא, ככל שהדבר נוגע לארבעת הpigועים בהם הורשע הנאשם, והיא
גבלת עבירה העיקרית של רצת בכונה תחילה וניסיון רצת.

ניתן והודע היום כ"ט באيار תשס"ד (20 במאי, 2004) בנסיבות ב"כ הטבעה, הסניגוריה הציבורית והנאש.

ד"ר עמירם בנימיי, שופט

אברהם טל, שופט

אברהם פורטנור, ס"י

אכ"ד